

SÁU MƯƠI NĂM NƯỚC CỘNG HÒA NHÂN DÂN TRUNG HOA

NGUYỄN HUY QUÝ *

Năm nay, nước Cộng hòa Nhân dân (CHND) Trung Hoa vừa tròn 60 tuổi (1-10-1949 - 1-10-2009). Thắng lợi của cách mạng dân chủ và sự ra đời nước CHND Trung Hoa là bước ngoặt lịch sử vĩ đại, mở đầu kỷ nguyên mới trong lịch sử các dân tộc Trung Hoa, đồng thời là một đóng góp quan trọng vào cuộc đấu tranh chung của nhân dân thế giới chống chủ nghĩa đế quốc, thực dân, giành độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội. Trong 60 năm, trải qua nhiều bước thăng trầm lịch sử, tiến hành cải cách mở cửa, hiện đại hóa, từ một xã hội nửa phong kiến, nửa thuộc địa, kinh tế, văn hóa nghèo nàn lạc hậu, Trung Quốc ngày nay đã trở thành một cường quốc kinh tế, chính trị, quân sự, ngoại giao, có vị thế cao và ảnh hưởng rộng trong khu vực và trên thế giới.

Những thành tựu nổi bật

Thành tựu nổi bật nhất của Trung Quốc qua 30 năm cải cách, mở cửa, hiện đại hóa là đạt được tốc độ tăng trưởng kinh tế cao và liên tục: GDP từ 364,5 tỉ NDT năm 1978 lên tới hơn 30.000 tỉ NDT năm 2008, bình quân hàng năm tăng 9,8%. Trong thời gian đó, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu của Trung Quốc từ 20,6 tỉ USD lên 2.560 tỉ USD⁽¹⁾. Ngày nay, Trung Quốc có tổng lượng kinh tế lớn thứ 3 thế giới và sắp vượt Nhật Bản, giữ vị trí thứ 2 thế giới sau Mỹ. Dự trữ ngoại tệ của Trung Quốc từ mấy năm nay đã đứng đầu thế giới, và tính đến đầu tháng 6-2009 đã vượt mức 2.000 tỉ USD (đạt 2.131,6 tỉ USD)⁽²⁾.

Kinh tế Trung Quốc năm 2009 có thể nói là một "hiện tượng" đặc biệt trong bối cảnh

khủng hoảng kinh tế toàn cầu hiện nay. Từ tháng 9-2008, nền kinh tế đang đà tăng trưởng "nóng" của Trung Quốc bắt đầu "hạ nhiệt" do xuất khẩu giảm sút, kéo tốc độ tăng trưởng GDP năm 2008 xuống còn 9%, mức thấp nhất kể từ đầu thế kỷ XXI. Trong quý I năm 2009, tăng trưởng GDP chỉ còn 6,1%, nhưng đến quý II đã tăng 7,9%, và hiện đang trên đà đi lên, chắc chắn sẽ đạt hoặc vượt mức tăng trưởng dự định trong năm 2009 là 8%. Các nhà bình luận miêu tả kinh tế Trung Quốc

* PGS, Ủy viên Thường vụ Trung ương Hội Hữu nghị Việt - Trung

(1) "Báo cáo công tác của chính phủ" do Thủ tướng Ôn Gia Bảo trình bày tại kỳ họp Quốc hội Trung Quốc ngày 5-3-2009

(2) Mạng Tài chính Trung Quốc, ngày 15-7-2009

thời gian qua diễn biến theo hình chữ U, nghĩa là đã qua thời kỳ suy giảm và đang phục hồi nhanh, vững chắc. Kinh tế Trung Quốc duy trì tốc độ tăng trưởng cao và lành mạnh là một đóng góp quan trọng đối với kinh tế thế giới nói chung và kinh tế châu Á nói riêng trong quá trình đối phó với cuộc khủng hoảng kinh tế - tài chính và nỗ lực tiến tới phục hồi.

Nguyên nhân dẫn tới "hiện tượng" đặc biệt của kinh tế Trung Quốc trong bối cảnh suy giảm kinh tế toàn cầu, một mặt, do những nhân tố khách quan như có một thị trường nội địa rộng lớn, nền kinh tế đang trên đà phát triển v.v..; mặt khác, do những nhân tố chủ quan là có sự điều hành tích cực, đúng hướng, kịp thời của Đảng và Chính phủ. Gói kích cầu 4.000 tỉ NDT (586 tỉ USD) đã nhanh chóng phát huy hiệu quả. Chính phủ Trung Quốc tuyên bố vẫn tiếp tục chính sách tài chính tích cực, có thể tiếp tục các khoản kích cầu nếu thấy cần thiết. Hoạt động tài chính đang phát triển mạnh mẽ, cùng với sự tăng điểm của các thị trường chứng khoán, sự tăng trưởng của thị trường xe hơi, sự phục hồi của thị trường nhà đất v.v.. đang tạo nên bức tranh sôi động của đời sống kinh tế Trung Quốc. Cũng cần thấy rằng, Trung Quốc đạt được những thành tựu kinh tế nói trên trong bối cảnh phải đối phó với những hậu quả nghiêm trọng do tác động của khủng hoảng kinh tế toàn cầu khiến xuất khẩu giảm mạnh, hàng chục vạn doanh nghiệp phá sản, hàng chục triệu lao động mất việc, và những hậu quả thiên tai nghiêm trọng: động đất, lũ lụt, hạn hán. Chỉ tính riêng 6 tháng đầu năm 2009, kim ngạch xuất khẩu giảm 21,8% so với cùng kỳ năm 2008 (nhập khẩu giảm 25,4%, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu giảm 23,5%)⁽³⁾. Giải pháp lớn là chuyển hướng nền kinh tế, nỗ lực mở rộng thị trường nội địa. Trong bối cảnh toàn cầu hóa kinh tế

thế giới, sự phục hồi kinh tế Trung Quốc gắn liền với sự phục hồi kinh tế thế giới. Trong Hội nghị Thượng đỉnh G8 (ngày 10-7-2009), Ủy viên Quốc vụ viện Đới Bình Quốc (thay mặt Chủ tịch Hồ Cẩm Đào) cam kết Trung Quốc sẽ cùng cộng đồng quốc tế tích cực thúc đẩy kinh tế thế giới phục hồi, tích cực thúc đẩy cải cách hệ thống tiền tệ quốc tế, tích cực thúc đẩy sự phát triển chung của các nước, tích cực hợp tác ứng phó với những thách thức mang tính toàn cầu⁽⁴⁾.

Có thể nói, những thành tựu kinh tế nổi bật của Trung Quốc trong 60 năm qua, chủ yếu là trong 30 năm cải cách và phát triển, đã nâng cao vị thế của quốc gia này trên thế giới, và những biến đổi trong kinh tế thế giới do cuộc khủng hoảng hiện nay dẫn tới, sẽ tạo sự thay đổi trong cán cân so sánh sức mạnh tổng hợp giữa các quốc gia theo hướng có lợi cho Trung Quốc. Đã xuất hiện ý tưởng hình thành cơ chế G2 (Mỹ và Trung Quốc) trong trật tự thế giới thế kỷ XXI.

Cùng với phát triển kinh tế, nước CHND Trung Hoa ngày nay cũng đã đạt được những thành tựu to lớn trên các lĩnh vực chính trị, văn hóa, xã hội và ngoại giao.

Từ sau ngày chuyển sang cải cách, Trung Quốc đã khắc phục những hậu quả chính trị của "cách mạng văn hóa", từng bước thực hiện dân chủ hóa đời sống chính trị, thu được nhiều thành tựu trong cải cách thể chế chính trị, xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, giữ vững ổn định chính trị trong nước. Nước CHND Trung Hoa cũng đã thu hồi chủ quyền đối với Hồng Kông (năm 1997) và Ma Cao (năm 1999) theo phương châm "hòa bình thống nhất, một nước hai chế độ", và trong

(3) <http://www.gov.cn/wszb/zhibo333/>

(4) <http://www.fmprc.gov.cn/ce/cebn/chn/zgxw/t572288.htm>

thời gian gần đây đã cải thiện "quan hệ hai bờ" eo biển Đài Loan.

Lịch sử 60 năm nước CHND Trung Hoa cũng đã ghi nhận những bước phát triển đáng khích lệ của nền văn hóa tiên tiến xã hội chủ nghĩa thể hiện trong mọi lĩnh vực của đời sống tinh thần, đặc biệt là những tiến bộ vượt bậc trong lĩnh vực khoa học - kỹ thuật. Việc Trung Quốc tổ chức hoàn hảo Thế vận hội Olympic Bắc Kinh (tháng 8-2008) và phóng thành công tàu vũ trụ Thần Châu VII (ngày 25-9-2008) là một biểu tượng về thành tựu nổi bật của Trung Quốc trong lĩnh vực văn hóa và khoa học - kỹ thuật.

Trong 20 năm cuối thế kỷ XX, tăng trưởng kinh tế chưa kết hợp hài hòa với phát triển xã hội, đồng thời sự phân hóa giai tầng xã hội đã dẫn tới sự hình thành các quan hệ lợi ích mới. Trung Quốc đã xác định "Xây dựng toàn diện xã hội khá giả" là nhiệm vụ chiến lược trong 20 năm đầu của thế kỷ XXI, chủ trương quán triệt quan điểm "phát triển một cách khoa học" và đề ra mục tiêu xây dựng "xã hội hài hòa xã hội chủ nghĩa".

Sự lớn mạnh về kinh tế, chính trị, quân sự và đường lối chính sách ngoại giao khôn khéo đã làm cho vị thế và ảnh hưởng của Trung Quốc được nâng cao chưa từng có. Trung Quốc đã nhiều lần điều chỉnh chiến lược đối ngoại với tư duy "tiến cùng thời đại". Chuyển sang giai đoạn cải cách mở cửa, Trung Quốc không còn cho rằng đặc trưng của thời đại là "chiến tranh và cách mạng" nữa, mà nhận định: "hòa bình và phát triển là hai vấn đề lớn của thế giới đương đại"⁽⁵⁾, "5 nguyên tắc chung sống hòa bình là phương thức tốt nhất để giải quyết các vấn đề quốc tế"⁽⁶⁾. Đại hội XII Đảng Cộng sản Trung Quốc năm 1982 đã quyết định chuyển sang đường lối đối ngoại "độc lập, tự chủ", trên cơ sở "5 nguyên tắc

chung sống hòa bình". Sách trắng về "Con đường phát triển hòa bình của Trung Quốc" (Chính phủ Trung Quốc công bố tháng 12-2005) có thể coi là bản thông điệp gửi đến toàn thế giới cam kết của Trung Quốc về quan hệ đối ngoại với phương châm "cùng có lợi, cùng thắng, cùng phát triển", nhằm mục tiêu xây dựng "một thế giới hài hòa, hòa bình lâu dài, cùng chung thịnh vượng...; một thế giới dân chủ, một thế giới thân thiện, một thế giới công bằng, một thế giới bao dung rộng lượng"⁽⁷⁾. Hầu hết các quốc gia trên thế giới đều đã thiết lập quan hệ ngoại giao và quan hệ kinh tế - thương mại với Trung Quốc. Bước sang thế kỷ XXI, kinh tế Trung Quốc càng hội nhập sâu vào kinh tế thế giới, hoạt động đối ngoại của Trung Quốc càng thâm nhập sâu vào các quan hệ đa phương, các vấn đề toàn cầu. Trung Quốc từ một cường quốc khu vực đang vươn lên vị trí cường quốc thế giới.

Nước CHND Trung Hoa đạt được những thành tựu như ngày nay không phải là dễ dàng, thuận buồm xuôi gió. Lịch sử 60 năm của CHND Trung Hoa đã phải trải qua nhiều khúc quanh co, nhiều bước thăng trầm lịch sử. Ba mươi năm đầu là một chặng đường khó khăn. Mấy năm đầu sau khi nước CHND Trung Hoa ra đời, Trung Quốc đã có đường lối đúng hướng và thu được những thành tựu đáng khích lệ trong việc khôi phục và phát triển kinh tế, cải cách dân chủ và cải tạo xã hội chủ nghĩa, xây dựng chính quyền dân chủ nhân dân, cùng nhân dân các nước trên thế giới, trước hết là cộng đồng các nước xã hội chủ nghĩa, các dân tộc bị áp bức, đấu tranh vì những mục tiêu hòa bình, độc lập dân tộc, dân

(5), (6) *Đặng Tiểu Bình văn tuyển*: quyển III, bản Trung văn, Nxb Nhân dân Bắc Kinh, 1994, tr 96 - 104

(7) Sách Trắng "Con đường phát triển hòa bình của Trung Quốc" (Chính phủ Trung Quốc công bố ngày 22-12-2005 Mạng Tân Hoa xã. Bắc Kinh, 22-12-2005)

chủ và tiến bộ xã hội. Nhưng sau đó, sai lầm duy ý chí trong đường lối kinh tế thể hiện trong phong trào "nhảy vọt" và tư tưởng chỉ đạo "lấy đầu tranh giai cấp làm cương lĩnh" trong phong trào "cách mạng văn hóa", cùng quan điểm sai lầm trong đánh giá tình hình quốc tế và đường lối đối ngoại, đã dẫn đến những tổn thất và gây trở ngại trên con đường phát triển, bỏ lỡ cơ hội hiện đại hóa đất nước. Từ sau ngày chuyển sang cải cách mở cửa, Trung Quốc đã từng bước khắc phục những khuyết điểm trước đó, thu được những thành tựu to lớn trên tất cả các lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa, ngoại giao và đang vững bước tiếp tục phát triển để tiến tới mục tiêu hoàn thành công cuộc hiện đại hóa và thống nhất đất nước.

Những bài học kinh nghiệm

Cải cách mở cửa, hiện đại hóa xã hội chủ nghĩa là một quá trình đòi hỏi vừa sáng tạo, vừa thử nghiệm từ lý luận đến đường lối chính sách trong hoạt động thực tiễn mà Trung Quốc đã dùng hình tượng "dò đá qua sông" để miêu tả.

Tổng kết 30 năm cải cách mở cửa, hiện đại hóa xã hội chủ nghĩa ở Trung Quốc (1978 - 2008). Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Hồ Cẩm Đào đã rút ra 10 kinh nghiệm chủ yếu:

"1 - Kết hợp việc tuân thủ những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác với việc thúc đẩy Trung Quốc hóa chủ nghĩa Mác, giải phóng tư tưởng, thực sự cầu thị, tiến cùng thời đại, lấy sáng tạo lý luận trên cơ sở thực tiễn để chỉ đạo về lý luận cho công cuộc cải cách mở cửa...

2 - Kết hợp kiên trì bốn nguyên tắc cơ bản⁽⁸⁾ với kiên trì cải cách, mở cửa, nắm chắc nhiệm vụ trung tâm là xây dựng kinh tế, luôn

giữ vững phương hướng đúng đắn của cải cách mở cửa...

3 - Kết hợp việc tôn trọng tinh thần sáng tạo của nhân dân với việc tăng cường và cải thiện sự lãnh đạo của Đảng, cầm quyền vì dân, dựa hẳn vào dân, làm giàu cho dân, thể hiện vai trò hạt nhân lãnh đạo của Đảng trong khi phát huy đầy đủ vai trò sáng tạo lịch sử của nhân dân...

4 - Kết hợp kiên trì những chế độ cơ bản của chủ nghĩa xã hội với phát triển kinh tế thị trường, phát huy tính ưu việt của chế độ xã hội chủ nghĩa với tính hữu hiệu của thị trường trong phân bổ nguồn lực, làm cho toàn xã hội tràn đầy sức sống cải cách, phát triển...

5 - Kết hợp việc thúc đẩy đổi mới cơ sở hạ tầng kinh tế với việc thúc đẩy đổi mới kiến trúc thượng tầng, không ngừng đẩy mạnh cải cách thể chế chính trị, tạo sự bảo đảm về chính sách và pháp luật cho cải cách mở cửa và hiện đại hóa xã hội chủ nghĩa...

6 - Kết hợp phát triển sức sản xuất với nâng cao tố chất văn minh của toàn dân tộc, thúc đẩy văn minh vật chất và văn minh tinh thần phát triển hài hòa, tự giác chủ động hơn trong việc thúc đẩy văn hóa phát triển mạnh mẽ, phồn vinh...

7 - Kết hợp nâng cao hiệu quả với thúc đẩy công bằng xã hội, trên cơ sở phát triển kinh tế, đồng đảo quần chúng nhân dân cùng hưởng thành quả của cải cách phát triển, thúc đẩy công cuộc xây dựng xã hội hài hòa xã hội chủ nghĩa.

8 - Kết hợp độc lập, tự chủ với toàn cầu hóa kinh tế, thống nhất đường lối đối nội với đường lối đối ngoại, đóng góp vào sự nghiệp cao cả thúc đẩy hòa bình và phát triển của nhân loại...

(8) Bốn nguyên tắc cơ bản là: Con đường chủ nghĩa xã hội; chuyên chính dân chủ nhân dân; sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản; Chủ nghĩa Mác và tư tưởng Mao Trạch Đông

9 - Kết hợp đẩy mạnh cải cách phát triển với giữ vững ổn định xã hội, cần thống nhất giữa mức độ cải cách, tốc độ phát triển, và khả năng tiếp nhận của xã hội, giữ vững sự đoàn kết an toàn, hài hòa, ổn định trong xã hội...

10 - Kết hợp thúc đẩy công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội đặc sắc Trung Quốc với công tác xây dựng Đảng trong giai đoạn mới, tăng cường năng lực cầm quyền và tính tiên phong của Đảng, nâng cao trình độ lãnh đạo và trình độ cầm quyền, năng lực chống tham nhũng, phòng biến chất, ứng phó rủi ro của Đảng..."⁽⁹⁾.

Bài học kinh nghiệm về "10 kết hợp" rút ra từ thực tiễn cải cách mở cửa, hiện đại hóa của Trung Quốc 30 năm qua có giá trị tham khảo đối với Việt Nam trong quá trình đổi mới, hiện đại hóa đất nước hiện nay.

Nước CHND Trung Hoa ngày nay đang đứng trước một tương lai rộng mở với những thuận lợi rất cơ bản trên con đường hiện đại hóa đất nước.

Một thế giới hòa bình và hợp tác phát triển đã tạo cơ hội ngàn năm cho Trung Quốc tập trung vào công cuộc xây dựng hiện đại hóa đất nước. Xu thế toàn cầu hóa kinh tế thế giới đã tạo điều kiện cho Trung Quốc thu hút vốn đầu tư, khoa học - công nghệ cao, và kinh nghiệm quản lý tiên tiến trên thế giới.

Chưa bao giờ các nhân tố trong nước tạo động lực cho phát triển được huy động cao độ như hiện nay. Những thành tựu to lớn thu được qua 60 năm, chủ yếu là 30 năm cải cách mở cửa, hiện đại hóa, đã tạo điều kiện thuận lợi cho bước phát triển tiếp theo.

Trên con đường phát triển tương lai, Trung Quốc cũng đang đứng trước những khó khăn, thử thách phải vượt qua. Về đối nội, phải khắc phục những khó khăn và vấn đề vốn có từ

trước hoặc mới nảy sinh trong quá trình cải cách, hiện đại hóa trên các lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội. Trong 30 năm qua, công cuộc hiện đại hóa ở Trung Quốc đã thu được những thành tựu mà trước đây các nước tư bản phát triển phải trải qua vài trăm năm, nhưng đồng thời Trung Quốc cũng đã phải đối phó với những hậu quả phải giải quyết do "rút ngắn phát triển" như tài nguyên tiêu hao do ô nhiễm môi trường nghiêm trọng, di chuyển lao động ồ ạt, mẫu thuẫn và xung đột lợi ích trong quan hệ xã hội v.v..

Về phương diện quốc tế, trong tương lai, hợp tác sẽ tăng cường hơn, nhưng cạnh tranh cũng gay gắt hơn trên tất cả các phương diện, nhất là phải xử lý đúng đắn các vấn đề do lịch sử để lại trong quan hệ với các nước láng giềng để thực sự tạo được lòng tin và quan hệ hòa bình, hữu nghị lâu dài.

Năm nay là năm kỷ niệm quốc khánh lần thứ 60 của nước CHND Trung Hoa, cũng là thời điểm nhân dân hai nước Việt Nam và Trung Quốc hướng tới kỷ niệm 60 năm ngày thiết lập quan hệ ngoại giao giữa hai nước (18-1-1950 - 18-1-2010), chuẩn bị tổ chức "Năm Hữu nghị Việt - Trung" - năm 2010. Quan hệ hữu nghị truyền thống và hợp tác phát triển giữa nhân dân hai nước Việt Nam và Trung Quốc đang đứng trước những cơ hội và thử thách mới. Bảo vệ và phát huy quan hệ hữu nghị truyền thống, giải quyết thỏa đáng những vấn đề do lịch sử để lại, đẩy mạnh hợp tác, cùng nhau phát triển, phù hợp với lợi ích của hai nước, cũng là nguyện vọng của hai dân tộc. □

(9) Hồ Cẩm Đào: Bài phát biểu tại lễ kỷ niệm 30 năm Hội nghị Trung ương 3 khóa XI Đảng Cộng sản Trung Quốc (ngày 18-12-2008) (Mạng Tân Hoa xã - Bắc Kinh 18-12-2008)